

УДК 336.144

doi: 10.15330/apred.2.18.288-297

Цюпа О.П., ¹ Кондур О.С., ² Василюк М.М. ³

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД У БЮДЖЕТНОМУ ПРОЦЕСІ

¹Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Міністерство освіти і науки, кафедра фінансів, вул.Шевченка, 57, м.Івано-Франківськ, 76018, Україна
тел.:+380662625148
e-mail: oksana.tsiupa@pnu.edu.ua,
ORCID ID: 0000-0002-6751-8838

²Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Міністерство освіти і науки України, Педагогічний факультет, вул. Шевченка,57, м. Івано-Франківськ, 76018,Україна,
тел.: +380509104948,
e-mail:oksana.kondur@pnu.edu.ua,
ORCID ID: 0000-0001-9342-1127

³Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Міністерство освіти і науки України, кафедра обліку та оподаткування, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна,
тел.: (097)282-35-44,
e-mail: koa@pnu.edu.ua,
ORCID ID: 0000-0001-7372-4382

Анотація. Стаття спрямована на дослідження сутності та переваг застосування гендерного підходу в бюджетному процесі. Адже, сьогодні Україна перебуває на шляху реформ і перетворень, прогрес від яких дуже відчутний. Одним із важливих напрямів є реформування системи управління державними фінансами. Реформування системи державних фінансів на основі застосування інноваційних інструментів є важливою складовою – фундаментом стійкого розвитку України. Гендерний підхід і є тим новітнім інструментом, який враховує широке коло питань, вирішення яких створює рівні можливості для всіх членів суспільства і забезпечує справедливий розподіл коштів платників податків між жінками і чоловіками та/або їх групами. Застосування цього інструменту передбачає включення гендерних аспектів до програм, що фінансуються з бюджету, що дозволить зробити видимим те, як по-різному заходи бюджетних програм впливають на людей залежно від їх статі, віку, місця проживання, а також дозволить виміряти вплив цих заходів на скорочення гендерних розривів. В процесі дослідження визначено переваги застосування гендерного підходу бюджетного процесу, зокрема: це підвищення якості публічних послуг для населення, оскільки визначаються чіткі орієнтири на конкретного споживача; підвищення темпів економічного зростання та скорочення бідності, а також ефективне використання бюджетних коштів. В статті запропоновано і напрямки забезпечення сталості застосування цього інструменту в Україні: продовження роботи щодо інституціоналізації гендерного бюджетування, поширення процесу застосування цього

інструменту на усіх головних розпорядників коштів державного та місцевих бюджетів та підвищити доступність та якість даних із розбивкою за статтю. Таким чином, Уряду потрібно і надалі продовжувати процес інтеграції гендерного підходу в бюджетний процес, що дасть можливість державі на належному рівні виконувати соціальну функцію та забезпечити сталий розвиток Україні, а також прискорити інтеграційні процеси та сприяти імплементації кращого світового досвіду у досягненні гендерної рівності в національну практику.

Ключові слова: гендерний підхід, бюджетний процес, гендерний бюджет, гендерне бюджетування, гендерно орієнтований підхід в бюджетному процесі, сталість гендерного бюджетування.

Tsiupa O.P.¹, Kondur O.S.², Vasyliuk M.M.³

GENDER APPROACH IN THE BUDGET PROCESS

¹Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Finance,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: +380662625148
e-mail: oksana.tsiupa @pnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-6751-8838

²Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Pedagogical faculty,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: +380509104948,
e-mail: oksana.kondur@pnu.edu.ua,
ORCID ID: 0000-0001-9342-1127

³Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Accounting and Taxation,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: (097) 282-35-44,
e-mail: koa@pnu.edu.ua,
ORCID ID: 0000-0001-7372-4382

Abstract. The article is aimed at studying the nature and benefits of gender approach in the budget process. After all, today Ukraine is on the path of reforms and transformations, the progress of which is very tangible. One of the important directions is to reform the public financial management system. Reforming the public finance system based on the use of innovative tools is an important component - the foundation of sustainable development of Ukraine. The gender approach is the newest tool that takes into account a wide range of issues, the solution of which creates equal opportunities for all members of society and ensures a fair distribution of taxpayers' funds between women and men and / or their groups. The application of this tool involves the inclusion of gender aspects in budget-funded programs, which will make it possible to see how different measures of budget programs affect people depending on their gender, age, place of residence, and will measure the impact of these measures on reducing gender gaps. The research identified the advantages of applying a gender approach to the budget process, in particular: improving the quality of public services for the population, as it defines

clear guidelines for a particular consumer; increasing economic growth and poverty reduction, as well as efficient use of budget funds. The article also proposes ways to ensure the sustainability of this tool in Ukraine: continue work on institutionalizing gender budgeting, spreading the process of applying this tool to all major managers of state and local budgets and increase the availability and quality of data broken down by article. Thus, the Government needs to continue the process of gender mainstreaming in the budget process, which will enable the state to properly perform social functions and ensure sustainable development of Ukraine, as well as accelerate integration processes and promote the implementation of best practices in achieving gender equality in national practice

Key words: gender approach, budget process, gender budget, gender budgeting, gender-oriented approach in the budget process, sustainability of gender budgeting.

Вступ. Упродовж останніх років бюджет набуває все більшого значення як за обсягом фінансових ресурсів, так і за ступенем впливу на соціально-економічні процеси, які відбуваються в країні. Основною метою бюджетної політики є фінансова забезпеченість та оптимізація процесу використання бюджетних коштів, спрямованих на економічне зростання та підвищення життєвого рівня населення. Для досягнення вищезазначених цілей, перед органами влади постає важливе завдання, а саме: пошук шляхів підвищення ефективності здійснення видатків бюджетів. Одним із таких шляхів є гендерний підхід. Застосування гендерного підходу в бюджетному процесі дозволяє підвищити економічну ефективність та результативність, а також забезпечити справедливість розподілу видатків бюджету з урахуванням потреб жінок та чоловіків та/або їх груп. Гендерний підхід також посилює прозорість та підконтрольність бюджетного процесу в цілому та кожної з його стадій зокрема. Україна в останньому десятиріччі вже проклала шлях до ефективного впровадження гендерного підходу в бюджетному процесі. Однак, вітчизняні науковці поки що приділяють мало уваги впливу гендерного підходу на підвищення ефективності розподілу коштів платників податків. Практичним аспектам застосування гендерного підходу в бюджетному процесі присвятили свої праці такі провідні науковці як: М. Колодій, Т. Іванина, О. Кисельова, С. Гаращенко, О. Романюк, Т. Коляда, та ін.

Постановка завдання. Проаналізувати переваги та сучасний стан застосування гендерного підходу в бюджетному процесі України. За результатами аналізу надати рекомендації щодо забезпечення сталості застосування цього інструменту в країні.

Результати. Сьогодні розвинуті країни все більше уваги приділяють соціальним аспектам функцій держави, зокрема забезпеченню належного життєвого рівня населення, задоволеності людей якістю життя (духовно-творчий розвиток, освіта, задоволення потреб у культурних послугах, забезпечення прав і можливостей жінок і чоловіків) тощо. В таких умовах зростає роль соціальної функції держави, метою якої і є створення відповідних умов для підвищення рівня та якості життя своїх громадян та громадянок. Бюджет є одним з основних інструментів, за допомогою якого органи державної влади та місцевого самоврядування забезпечують реалізацію функцій держави і вирішення питань соціально-економічного розвитку громад і територій. З метою кращого виконання бюджетом поставлених завдань, спрямованих на виконання державою соціальної функції, у багатьох країнах здійснено спроби наближення принципів його формування і функціонування до мети досягнення гендерної рівності, яку міжнародна спільнота визнає цінністю, яку слід досягнути задля справедливості та суспільного розвитку [1].

Однією з необхідних умов забезпечення соціальної справедливості, рівноправного та стабільного людського розвитку є застосування гендерного підходу.

Згідно з визначенням Організації Об'єднаних Націй [16] цілеспрямоване застосування гендерного підходу – це «...процес оцінювання того, які наслідки матиме для жінок та чоловіків здійснення будь-якого планованого заходу, включаючи

впровадження законодавства, стратегічної політики та програм в усіх сферах і на всіх рівнях. Цілеспрямоване впровадження гендерного підходу означає обов'язкове врахування інтересів та досвіду як жінок, так і чоловіків під час розробки, впровадження, моніторингу та оцінювання стратегічних заходів і програм у всіх політичних, економічних та соціальних сферах, щоб забезпечити одержання чоловіками та жінками однакової вигоди від реалізації цих заходів і програм та ліквідувати будь-яку нерівність».

Кінцевою метою застосування гендерного підходу є досягнення гендерної рівності, тобто «рівного правового статусу жінок і чоловіків та рівних можливостей для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства» [4]. Отже, застосування гендерного підходу сприяє забезпеченню не тільки рівних прав, але і рівних можливостей жінок і чоловіків в усіх сферах політичного, соціально-економічного та культурного розвитку держави та/чи громади. При цьому політика гендерної рівності не розглядається як «окреме питання», а є «наскрізним питанням» при розробленні і впровадженні стратегій, політик, бюджетів, програм та заходів в усіх сферах. Застосування гендерного підходу означає, що жінки і чоловіки стають «видимими» учасницями та учасниками в процесі соціально-економічного розвитку громади та країни в цілому.

Сьогодні Україна виборола та обрала шлях вступу в Європейський Союз, який є найуспішнішим інтеграційним об'єднанням у світі, до складу якого входять 27 країн, і на сучасному етапі реформування економіки України розвиток бюджетної системи забезпечення відповідного рівня життя усіх верств населення потребує впровадження у процес планування та виконання бюджету гендерного підходу.

Застосування гендерного підходу у бюджетній політиці та бюджетному процесі на державному й місцевому рівнях, що включає розподіл бюджетних коштів за гендерним принципом, а також призводить до посилення прозорості та підконтрольності, називається гендерним бюджетуванням, тобто це - інструмент, який поєднує гендерну та бюджетну політики.

Поняття «гендерно орієнтований бюджет», «гендерно орієнтоване бюджетування» і «гендерний підхід у бюджеті» вперше були запропоновані у Платформі дій, ухваленій на Пекінській конференції Організації Об'єднаних Націй у 1995 році. У ній наголошується, що уряди повинні докласти всіх зусиль для систематичного вивчення того, яким чином державний сектор витрат приносить користь жінкам, і коректувати бюджети для забезпечення рівного доступу до них (п. 346). «Це вимагатиме врахування гендерної проблематики в бюджетних рішеннях щодо політики та програм, а також адекватного фінансування спеціальних програм для забезпечення рівності між жінками і чоловіками» (п. 345) [13].

Міжнародний валютний фонд (МВФ) також приділяє значну увагу гендерним бюджетним ініціативам і визначає гендерне бюджетування як «підхід до складання бюджету, який використовує фіскальну політику й управління для сприяння гендерній рівності, розвитку дівчат і жінок. Фіскальні органи на будь-якому рівні влади повинні оцінювати потреби чоловіків і жінок; визначити ключові результати чи цілі; планувати та розподіляти державні кошти; контролювати та оцінювати досягнення» [14]. Тобто, МВФ розглядає гендерне бюджетування не як спеціальний підхід до складання бюджету або навіть доповнення до бюджету, а як інструмент досягнення рівності між чоловіками й жінками через механізм фіскальної політики та публічного адміністрування.

Результатом застосування гендерного підходу в бюджетному процесі є «гендерний бюджет» або «гендерно-чутливий бюджет», «гендерно-відповідальний бюджет», «гендерно-орієнтований бюджет». Ці всі слова одного синонімічного ряду,

що означають бюджет, який формується коштом жінок та чоловіків, та забезпечує гендерно справедливий розподіл бюджетних коштів і сприяє рівним можливостям для жінок і чоловіків. Загалом, гендерне бюджетування є важливим не тільки для гендерної справедливості, але і для фінансової справедливості.

Отже, гендерно орієнтований підхід у бюджетному процесі (гендерне бюджетування) – це врахування гендерних аспектів на усіх стадіях бюджетного процесу та висвітлення у відповідних бюджетних документах цілеспрямованості на забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків (гендерної рівності) [7].

Дуже часто можна зустріти хибні уявлення про гендерне бюджетування та гендерний бюджет, яке має наше суспільство:

- гендерне бюджетування це не окремий підхід до бюджетування. Як зазначено вище, застосування гендерного підходу - це не окреме питання, а наскрізне забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства;

- гендерне бюджетування – це не процес, що фокусується виключно на видатках. Окрім дослідження впливу розподілу видатків бюджету на гендерну рівність, світова практика включає дослідження впливу бюджетно-податкової політики на жінок та чоловіків (Австрія, Південно Африканська Республіка, Великобританія) [12]. Ця практика є менш поширеною, хоча наразі набирає популярності.

- гендерний бюджет – це не складання окремого бюджету для жінок чи окремого бюджету для чоловіків;

- гендерне бюджетування – це не рівний розподіл видатків на жінок та чоловіків за принципом 50/50. Адже, при наявності серед отримувачів послуг 75 % чоловіків та 25 % жінок, розподіл 50/50 не буде справедливим, тому, що на 25 % жінок буде спрямовано більше благ, ніж на 75 % чоловіків.

- гендерне бюджетування – це не фінансування бюджетних чи цільових програм, які виключно спрямовані на дівчат і жінок;

- гендерний бюджет - це не врахування інтересів та потреб груп лише за ознакою статі. Адже, чоловіки, жінки які мешкають в селі, мають інші потреби та інтереси, ніж жінки і чоловіки, які мешкають в місті. Аналогічно дівчата 15 років чи хлопці 18 років, мають потреби та інтереси зовсім інші, ніж відповідно жінки у 45 років чи чоловіки у 73 роки.

На практиці застосування гендерного підходу у бюджетному процесі означає використання різних методів та механізмів, за допомогою яких враховуються потреби, інтереси, можливості та досвід жінок та чоловіків (та/або їх груп) на всіх стадіях бюджетного процесу.

Розглянемо, як можливо застосовувати гендерний підхід на кожній із 5-ти стадій бюджетного процесу в Україні.

Так, при складанні Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) потрібно включити інформацію про гендерні цілі (вплив на конкретні групи жінок та чоловіків) та результати їх досягнення. Під час складання проектів бюджетів (2-га стадія), головні розпорядники бюджетних коштів складають бюджетні запити, які забезпечують оптимальний розподіл ресурсів, відповідно до пріоритетів та очікуваних результатів, що зазначено у характеристиках відповідної бюджетної програми, з урахуванням інтересів і можливостей жінок та чоловіків та/або їх груп. Представлення проекту Закону про Державний бюджет України (проекту рішення про місцевий бюджет) проводиться за процедурою повного обговорення, із залученням всіх зацікавлених сторін (3-я стадія). Важливо на цій стадії забезпечити рівний доступ жінок та чоловіків, які представляють інтереси різних груп отримувачів/користувачів публічних послуг, до обговорення та внесення своїх пропозицій. На стадії виконання бюджету (4-та стадія) -

розпорядники бюджетних коштів складають паспорти бюджетних програм та враховують гендерні аспекти у характеристиках бюджетних програм – меті та завданнях, напрямках використання бюджетних коштів та результативних показниках виконання бюджетної програми. Це дасть можливість чітко показати ефективність та результативність використання бюджетних коштів для конкретних груп жінок та чоловіків, співвіднести досягнуті гендерні результати та видатки; оцінити відповідність бюджетної програми її меті та порівняти результати виконання бюджетних програм у динаміці за роками. Під час звітування про виконання бюджетних програм (5-та стадія) включати інформацію про досягнення гендерних цілей, в тому числі усунення гендерних розривів та відмінностей, а також про результативність заходів із забезпечення гендерної рівності у відповідних програмах.

Застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі на всіх його стадіях має свої переваги:

1) насамперед, це підвищення ефективності бюджетних програм та досягнення максимальної їх результативності завдяки спрямуванню бюджетних коштів на задоволення потреб жінок, чоловіків та/або їх груп;

2) оптимізації обсягу і структури бюджетних видатків;

3) покращення якості надання публічних послуг завдяки зменшенню наявної гендерної нерівності в доступі до благ, які надаються за рахунок коштів бюджету;

4) раціональне та прозоре використанню коштів платників податків.

Гендерний підхід в бюджетному процесі (гендерне бюджетування) дозволяє проаналізувати та переструктурувати доходи та видатки бюджету таким чином, щоб потреби громади, як жінок, так і чоловіків з різних соціальних та вікових груп, були відповідно представлені у статтях видатків державного чи місцевих бюджету.

Застосування гендерного підходу в бюджетному процесі показує, якого результату і для яких груп жінок та чоловіків вдалося досягти за час виконання бюджету. По суті, гендерний підхід у бюджетному процесі привертає увагу до двох ключових питань: якого результату ми прагнемо досягти і для кого (для яких конкретних груп жінок та чоловіків – отримувачів/користувачів послуг)?

У межах гендерного бюджетування важливе не тільки цільове використання коштів бюджету, а й вплив, який бюджетна ініціатива чи політика має на жінок і чоловіків – отримувачів/користувачів публічних послуг.

Україна є одним із міжнародних лідерів у сфері впровадження гендерного підходу в бюджетному процесі. Цьому сприяла успішна робота, яка тривала протягом останніх років в Україні. Вона дала змогу отримати вітчизняний досвід гендерного бюджетного аналізу та інтеграції гендерних підходів до бюджетів і програм. Досягненню такого результату сприяла робота багатьох організацій. Визначальним, з точки зору впровадження гендерного підходу, є 2014 рік, коли, після ряду успішних гендерних бюджетних ініціатив, що були впроваджені за підтримки міжнародних програм і проектів, Міністерство фінансів України прийняло рішення щодо запровадження гендерного підходу в Україні, і робота із застосування цього підходу на державному та місцевому рівні набула системного характеру. Безпосередня участь Міністерства фінансів України дозволила інтегрувати гендерний підхід у реформу системи управління державними фінансами.

Так, уже у 2016 році Міністерство фінансів України презентувало модель середньострокового бюджетного планування з елементами гендерно орієнтованого підходу, у якій змінює фокус бюджетного планування: від утримання бюджетних установ до надання якісних послуг. І у цьому процесі гендерно орієнтованого бюджетування (ГОб) розглядається як підхід, який дозволяє підвищити якість державних послуг з урахуванням потреб різних груп жінок і чоловіків, оптимізувати

обсяг і структуру бюджетних витрат, раціонально використовувати кошти платників податків. Також, одним із пріоритетних завдань Стратегій реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки та на 2022-2025 роки є застосування гендерного підходу в рамках програмно-цільового методу та фіскальної децентралізації [10, 11].

У 2019 році наказом №1 від 2 січня 2019 року Міністерство фінансів України затвердило «Методичні рекомендації щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі». Ці рекомендації адресовані головним розпорядникам бюджетних коштів та іншим учасникам бюджетного процесу для врахування гендерних аспектів у процесі планування, виконання та звітування про виконання бюджетних програм. Наказом визначено порядок застосування гендерно орієнтованого підходу, який включає 4 етапи:

- 1) здійснення огляду нормативно-правових актів та інших документів, які містять інформацію про гендерну рівність;
- 2) проведення гендерного аналізу бюджетних програм;
- 3) прийняття рішень за результатами гендерного аналізу бюджетних програм;
- 4) моніторинг гендерно чутливих бюджетних програм.

Застосування гендерного підходу в бюджетному процесі регламентується низкою інших нормативно-правових актів Мінфіну та інших центральних органів виконавчої влади [2, 3, 5, 6, 8, 9].

У 2019 році в рамках Партнерської програми ЄС та Світового банку «Програма підтримки України в управлінні публічними фінансами» в Україні було проведено оцінку гендерно орієнтованого управління державними фінансами. Та Секретаріатом глобальної програми Державних видатків та фінансової підзвітності (ДВФП) Світового банку оприлюднено звіт «Оцінювання гендерно орієнтованого управління державними фінансами за програмою ДВФП уряду України за 2020 рік» [15]. Україна стала однією з дев'яти країн, які першими застосували новостворену методологію оцінки гендерно орієнтованого управління державними фінансами, розроблену секретаріатом ДВФП. Метою додаткового до ДВФП оцінювання гендерно орієнтованого бюджетування (ГОб) є збирання інформації щодо того, якою мірою гендерний підхід посідає належне місце у системі управління державними фінансами України та встановлення підходів до застосування ГОб в ході всього бюджетного процесу.

Можна стверджувати, що гендерно орієнтований підхід в бюджетному процесі нашої країни впроваджено. Зараз перед Україною стоїть завдання забезпечити сталість його застосування усіма учасниками бюджетного процесу як на державному, так і на місцевому рівнях, адже застосування гендерного бюджетування впливає на підвищення темпів економічного розвитку і скорочення бідності, а ефективність управління державними фінансами вимірюється не тільки обсягом бюджетних коштів, але і тим, як вони вплинули на соціально економічні, культурні, екологічні та інші аспекти умов життя людини – жінки чи чоловіка.

З метою безперервного застосування гендерного бюджетування у довгостроковій перспективі та виконання міжнародних зобов'язань, а також, виходячи із поточного стану застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі Уряду необхідно:

- продовжити роботу щодо інституціоналізації гендерного бюджетування, зокрема внести зміни до нормативно-правових актів, які регулюють бюджетні відносини, в частині норми щодо обов'язкового застосування цього інструменту усіма учасниками бюджету процесу (Бюджетний кодекс України, накази Міністерства фінансів України та ін);

- забезпечити подальше лідерство Міністерства фінансів України та його відповідальність перед Урядом щодо застосування гендерного підходу в бюджетному процесі, враховуючи мандат цього органу виконавчої влади;

- поширити процес застосування цього інструменту на усіх головних розпорядників коштів державного та місцевих бюджетів;

- підвищити доступність та якість даних із розбивкою за статтю, необхідних для проведення гендерного аналізу бюджетних програм через внесення змін до форм адміністративної та статичної звітності.

Ці та інші заходи Уряду дадуть можливість забезпечити не тільки розуміння і рекомендаційний характер застосування гендерно орієнтованого підходу як інструменту, але і забезпечать обов'язковість, системність та стабільність застосування його на практиці, що вплине на підвищити ефективність розподілу та використання бюджетних коштів, та забезпечення потреб та інтересів жінок і чоловіків (та/або їх груп).

Висновки. Гендерний (гендерно орієнтований) підхід в бюджетному процесі – це інноваційний інструмент, який дозволяє поєднати дві політики – це політику щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків з бюджетною політикою. Гендерно орієнтований підхід в бюджетному процесі сприяє підвищенню економічної ефективності і результативності видатків бюджету, що враховують потреби обох статей. Уряду потрібно продовжувати процес інтеграції гендерного підходу в бюджетний процес, що дасть можливість державі на належному рівні виконувати соціальну функцію та забезпечити сталий розвиток Україні, а також прискорити інтеграційні процеси та сприяти імплементації кращого світового досвіду у досягненні гендерної рівності в національну практику.

1. Колодій М., Кисельова О., Рябушенко Н., Цюпа О. Застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі : навч. посіб. Київ: Віваріо, 2020. 132 с.
2. Деякі питання забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків: Постанова Кабінету Міністрів України від 9.10.2020 №930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.05.2022)
3. Порядок здійснення оцінки ефективності бюджетних програм головними розпорядниками коштів державного бюджету: Наказ Міністерства фінансів України від 19 травня 2020 року № 223. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0646-20#Text> (дата звернення: 10.05.2022)
4. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 8 вересня 2005 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15> (дата звернення: 10.05.2022)
5. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.05.2022)
6. Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації: Наказ Міністерства регіонального розвитку України від 31.03.2016 № 79. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16#Text> (дата звернення: 10.05.2022)
7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі: Наказ Міністерства фінансів України № 1 від 02.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19/print> (дата звернення: 10.05.2022)
8. Наказ Міністерства фінансів України «Про огляди витрат державного бюджету» від 23 жовтня 2019 року. № 446 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1277-19#Text> (дата звернення: 10.05.2022)
9. Про результативні показники бюджетної програми, наказ №1536 Міністерства фінансів України, від 10 грудня 2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1353-10#n15> (дата звернення: 10.05.2022)
10. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.05.2022)

11. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки та плану заходів з її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1805-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.05.2022)
12. Цюпа О., Попова Д. Застосування гендерного бюджетування в бюджетно – податковій політиці.// Молодіжний податковий конгрес [Електронне видання] : збірник тез (м. Ірпінь, 20 травня 2020 р.). – Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 1354 с. – (Серія «Податкова та митна справа в Україні»; т. 148). – PDF-формат, інституційний репозитарій. С.671-675. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5355/1/4848_IR.pdf (дата звернення: 10.05.2022)
13. Beijing Declaration and Platform for Action // United Nations. – 1995. URL: <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/> (дата звернення: 10.05.2022)
14. Gender Budgeting and Gender Equality Indices // International Monetary Fund. – Режим доступу до ресурсу <https://www.imf.org/external/datamapper/datasets/GD> (дата звернення: 10.05.2022)
15. PEFA Assessment of Gender Responsive Public Financial Management, 2021. URL: <https://www.pefa.org/node/4411> (дата звернення: 10.05.2022).
16. Report of the Economic and Social Council for 1997 [Електронний ресурс] // United Nations. 1997. P.27. URL: www.un.org/documents/ga/docs/52/plenary/a52-3.htm (дата звернення: 10.05.2022).

References

1. Kolodii, M., Kyselova, O., Riabushenko, N., and O. Tsiupa. *Application of gender-oriented approach in the budget process: textbook*. Kyiv, Vivario, 2020.
2. Some issues of ensuring equal rights and opportunities for women and men: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 9.10.2020 №930. The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2020-%D0%BF#Text. Accessed 10 May 2022.
3. Procedure for evaluating the effectiveness of budget programs by the main managers of state budget funds: Order of the Ministry of Finance of Ukraine of May 19, 2020 № 223. The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0646-20#Text. Accessed 10 May 2022.
4. On Ensuring Equal Rights and Opportunities for Women and Men: Law of Ukraine of September 8, 2005. The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15. Accessed 10 May 2022.
5. On approval of the State Strategy for Regional Development for 2021-2027: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of August 5, 2020 № 695. The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text. Accessed 10 May 2022.
6. On approval of the Methodology for developing, monitoring and evaluating the effectiveness of regional development strategies and action plans for their implementation: Order of the Ministry of Regional Development of Ukraine dated 31.03.2016 № 79. The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16#Text. Accessed 10 May 2022.
7. On approval of Methodological recommendations for the implementation and application of a gender-oriented approach in the budget process: Order of the Ministry of Finance of Ukraine № 1 of 02.01.2019 The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19/print. Accessed 10 May 2022.
8. Order of the Ministry of Finance of Ukraine "On reviews of state budget expenditures" of October 23, 2019. № 446 The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1277-19#Text. Accessed 10 May 2022.
9. On the performance indicators of the budget program, Order №1536 of the Ministry of Finance of Ukraine, dated December 10, 2010. The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1353-10#n15. Accessed 10 May 2022.
10. On approval of the Strategy for reforming the public financial management system for 2017-2020: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of February 8, 2017 № 142-r. The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80#Text. Accessed 10 May 2022.
11. On approval of the Strategy for reforming the public financial management system for 2022-2025 and the action plan for its implementation: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of December 29, 2021 № 1805-r. The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-%D1%80#Text. Accessed 10 May 2022.
12. Tsiupa, O., and D. Popova. "Application of gender budgeting in budget and tax policy." *Youth Tax Congress: collection of abstracts (Irpın, May 20, 2020)*. Irpın, University of the SFS of Ukraine, 2020, pp.671-675. Accessed 10 May 2022.
13. "Beijing Declaration and Platform for Action." United Nations, 1995, www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/. Accessed 10 May 2022.
14. "Gender Budgeting and Gender Equality Indices." International Monetary Fund, www.imf.org/external/datamapper/datasets/GD. Accessed 10 May 2022.

Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. Вип 18. Т.2

15. PEFA Assessment of Gender Responsive Public Financial Management, 2021, www.pefa.org/node/4411 (Accessed 10 May 2022).
16. "Report of the Economic and Social Council for 1997." United Nations, 1997, pp.27, www.un.org/documents/ga/docs/52/plenary/a52-3.htm. Accessed 10 May 2022.